

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://www.finarbitr.cz>

Navrhovatel

Zástupce

JUDr. Miroslav Majer
advokát
IČO 662 23 296

Instituce

ACEMA Credit Czech, a.s.
IČO 261 58 761
U libeňského pivovaru 63/2
180 00 Praha 8 - Libeň

Č. j. FA/SR/SU/893/2017 - 24
Praha 29. 8. 2018

Nález

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 28. 8. 2017 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, o určení neplatnosti smlouvy o úvěru č. ■ ze dne 20. 6. 2014 a určení neplatnosti zástavní smlouvy č. ■ ze dne 20. 6. 2014, takto:

- I. **Určuje se, že smlouva o úvěru č. ■, kterou dne 20. 6. 2014 uzavřeli navrhovatel, ■, s institucí, ACEMA Credit Czech, a. s., IČO 26158761, se sídlem U libeňského pivovaru 63/2, 180 00 Praha 8, je neplatná.**
- II. **Řízení se v části o určení neplatnosti zástavní smlouvy č. ■ ze dne 20. 6. 2014 podle § 14 odst. 1 písm. a) zákona o finančním arbitrovi zastavuje, neboť spor nenáleží do působnosti finančního arbitra podle § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi.**
- III. **Instituce, ACEMA Czech, a.s., je povinna uhradit podle § 17a zákona o finančním arbitrovi sankci ve výši 15.000 Kč, a to do patnácti dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu na účet Kanceláře finančního arbitra vedený u České národní banky, č. 19-3520001/0710, variabilní symbol 8932017, konstantní symbol 558, a to do 15 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu.**

Odůvodnění:

1 Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti smlouvy o úvěru, kterou s Institucí uzavřel, protože ji shledává v rozporu s dobrými mravy a tvrdí, že při uzavírání smlouvy byl ve finanční nouzi a že podmínky splácení jsou pro něho téměř likvidační, když současně požaduje, aby finanční arbitr určil, že zástavní smlouva, resp. ručitelský závazek jeho matky je neplatný.

Finanční arbitr při posuzování podmínek řízení ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 20. 6. 2014 smlouvu o úvěru, na základě které se Instituce zavázala poskytnout Navrhovateli částku ve výši 400.000,- Kč a Navrhovatel se zavázal tyto finanční prostředky spolu s úroky vrátit v 239 měsíčních splátkách ve výši 5.423,- Kč a poslední splátce ve výši 4.591.27 Kč (dále jen „Smlouva o úvěru“).

Finanční arbitr považuje Navrhovatele za spotřebitele, protože nezjistil, že by Navrhovatel ve smluvním vztahu s Institucí nevystupoval jako fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak definují spotřebitele hmotněprávní předpisy. Navrhovatel proto může být účastníkem řízení před finančním arbitrem ve smyslu § 1 odst. 1 a § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Z veřejného seznamu živnostenského rejstříku finanční arbitr zjistil, že Instituce byla v době uzavření Smlouvy o úvěru obchodní společností, která byla držitelem živnostenského oprávnění s předmětem podnikání „*Poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru*“ s datem vzniku oprávnění dne 1. 1. 2011 na dobu neurčitou, na jehož základě byla při splnění dalších podmínek v souladu se zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, oprávněna v době uzavření Smlouvy o úvěru poskytovat a zprostředkovat spotřebitelské úvěry, a je tedy institucí ve smyslu § 3 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr je příslušný k rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí, neboť se jedná o spor mezi věřitelem a spotřebitelem při poskytování spotřebitelského úvěru podle § 1 odst. 1 písm. c) ve spojení s ustanovením § 3 odst. 1 písm. c) a odst. 2 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českého soudu.

Namítá-li Instituce „*nedostatek pravomoci Finančního arbitra pro rozhodování sporů ze smlouvy o úvěru*“, když „*tato náleží v souladu s rozhodčí smlouvou ze dne 20. 6. 2014 obecným soudům České republiky a/nebo rozhodčímu soudu*“, finanční arbitr v tomto směru Instituci odkazuje na znění § 1 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi, podle kterého platí, že „*[s]jednání rozhodčí smlouvy nevylučuje pravomoc arbitra*“. Finanční arbitr tedy nemůže přisvědčit námitce, kterou v řízení před finančním arbitrem vnesla Instituce, když nezjistil, že by projednáváný spor nenáležel do jeho působnosti.

Domáhá-li se Navrhovatel určení neplatnosti zástavní smlouvy č. ■ ze dne 20. 6. 2014 (dále jen „Zástavní smlouva“), když tvrdí, že Instituce „*donutila mou matku, ■, aby za můj dluh ručila svým bytem*“, finanční arbitr není příslušný k rozhodnutí o tom, zda zástavní právo na základě Zástavní smlouvy platně vzniklo či nikoliv, neboť se jedná o rozhodnutí o věcném právu, tj. o absolutním právu, které náleží Instituci jako zástavnímu věřiteli. Finanční arbitr proto není příslušný k rozhodnutí o existenci zástavního práva, neboť se nejedná o spor mezi věřitelem a spotřebitelem při poskytnutí spotřebitelského úvěru, ani o jiný spor podle § 1 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, a musí proto řízení v souladu s § 14 odst. 1 písm. a) ve spojení s § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi zastavit.

4 Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel potvrzuje, že s Institucí uzavřel Smlouvu o úvěru.

Navrhovatel tvrdí, že „*si [potřeboval] půjčit na dluh u Vitacredit*“, když mu Instituce nabídla „*že mi sloučí všechny půjčky do jedné. Byla jsem ve finanční nouzi, měla dluhy a potřebovala pomoci*“, když „*[j]sem invalidní důchodkyně 3. stupně, měsíčně dostávám 12.840,-Kč.*“

Navrhovatel namítá, že „*[z] původního dluhu 305.000,-Kč se rázem stalo 400.000,-Kč*“, a že si od Instituce „*potřebovala půjčit pouze 305.000,-Kč*“, když však „*nyní splácím dluh na 20 let, celkem mě to bude stát přes 1.800.000,-Kč.*“

Navrhovatel dále tvrdí, že „*[ř]ádně splácím, ač jsou podmínky splácení pro mě téměř likvidační.*“

Pokud se týká příjmů a výdajů Navrhovatele v rozhodném období, pak Navrhovatele tvrdí, že „náklady na domácnost“ jsou patrné z Nájemní smlouvy a smlouvy „se spol. CENTROPOL o odběru elektřiny, která je platná k dnešnímu dni“.

6 Tvrzení Instituce

Instituce potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela Smlouvu o úvěru.

Pokud jde o posuzování úvěruschopnosti Navrhovatele před uzavřením Smlouvy o úvěru, Instituce tvrdí, že „splnila svou zákonnou povinnost podle § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru a před uzavřením Smlouvy o úvěru s odbornou péčí posoudila schopnost Navrhovatele splácet úvěr“.

Instituce dále tvrdí, že v rámci prověřování úvěruschopnosti „prověřovala příjmy navrhovatelky tím, že si nechala předložit doklady o měsíčních příjmech navrhovatelky (kopie výplatních lístků). Částky odpovídající měsíčním příjmům byly poté zprůměrovány a v důsledku výsledku zjištěn dostatečný příjem navrhovatelky. Pokud jde o měsíční průměrné výdaje, instituce si vyžádala tyto informace telefonicky a při návštěvě odhadce nemovitosti. Na základě těchto informací instituce zjistila bilanci výdajů a příjmů navrhovatelky, z čehož mohl být učiněn závěr o úvěruschopnosti navrhovatelky“.

Instituce dodává, že „posouzení úvěruschopnosti bylo zjevně v pořádku“, když Navrhovatel od první splátky úvěru dne 20. 9. 2014 „prakticky nebyla v prodlení se splácením úvěru“.

Pokud jde o „účel úvěru“ ze Smlouvy o úvěru, Instituce tvrdí, že „[v]ůle uzavřít smlouvu o úvěru za účelem ve smyslu § 2 písm. a) Zákona o spotřebitelském úvěru je explicitně vyjádřena v ustanovení čl. II odst. 7 smlouvy o úvěru“ a současně argumentuje, že „[p]okud je podmínkou výjimky dle § 2 Zákona o spotřebitelském úvěru určitý účel spotřebitelského úvěru, je zastáván názor, že tento účel musí být (pozn. pouze) ve smlouvě o spotřebitelském úvěru výslovně sjednán“.

Instituce dodává, že „[n]a překážku dle zastávané praxe není ani skutečnost, že je plnění ze smlouvy o úvěru určeno na vyplacení jiného úvěru sjednaného v režimu ustanovení § 2 písm. a) zákona o spotřebitelském úvěru“, když „jedním z účelů vyňatých z režimu zákona o spotřebitelském úvěru je podle § 2 písm. a) bodu 5 SpotřÚ i splacení úvěru, půjčky nebo jiné obdobné finanční služby poskytnuté k účelům uvedeným v bodech 1 až 4, popřípadě 5“.

Instituce dále argumentuje, že „[j]elikož byla Navrhovateli vyplacena většina úvěru na úhradu závazku spol. VITACREDIT, nebyl důvod prověřovat účel úvěru“ a současně tvrdí, že „nedisponuje smlouvou o úvěru č. ■ uzavřenou mezi navrhovatelkou a společností VITACREDIT s.r.o.“.

8 Jednání o smíru

Finanční arbitr v souladu s § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu. Instituce v podání ze dne 23. 10. 2017, č. j. FA/26593/2017, finančnímu arbitrovi sdělila, že „je ochotna domluvit se na podepsání oboustranné dohody s Navrhovatelem a vrátit službu VIP a původní výši měsíční splátky, a to zpětně ke dni odebrání služby VIP“ (dále jen „Návrh smíru 1“). Navrhovatel se k Návrhu smíru 1 vyjádřil v podání ze dne 24. 11. 2017, č. j. FA/27866/2017, když finančnímu arbitrovi sdělil, že „[n]ávrh na smír (...) tímto odmítám, neboť by se pro mou situaci de facto nic nezměnilo a stále bych byla nucena přeplatit původně zapůjčenou částku o více než 1.000.000,-Kč“, když současně navrhl „v průběžných měsíčních splátkách zaplatit dluh 305.000,-Kč, a dále rozumnou odměnu pro úvěrovou společnost, ve výši zákonného úroku“ (dále jen „Návrh

smíru 2“). InSTITUTE na Návrh smíru 2 reagovala v podání ze dne 21. 12. 2017, č. j. FA/28939/2017, ve kterém finančnímu arbitrovi opětovně sdělila, že „je ochotna navrhovatelce poskytnout znovu zvýhodněné úročení úvěru v rámci tzv. služby VIP, tedy původní výši úrokové sazby a původní výši měsíční splátky 5.423,-Kč“, když dále sdělila, že „[v] zájmu smírného řešení je inSTITUTE rovněž ochotna odpustit navrhovatelce měsíční poplatek za správu úvěru ve výši 349,-Kč“ a dále, že „je ochotna zajistit navrhovatelce předčasné splacení úvěru bez poplatku za předčasné splacení“, takže by InSTITUTE po Navrhovateli požadovala „pouze úhradu nespacené jistiny, která k dnešnímu dni činí 392.083,92,-Kč“. InSTITUTE finančnímu arbitrovi v podání ze dne 1. 3. 2018, č. j. FA/SR/SU/893/2017 – 6, sdělila, že je ochotna přistoupit k návrhu smíru, za předpokladu uznání dluhu Navrhovatelem ve výši 329.850,-Kč“, když „[z] částky 329.850,-Kč je InSTITUTE ochotna odečíst k dnešnímu dni uhrazenou částku 276.806,-Kč Navrhovatelem. Z výsledné částky 53.044,-Kč InSTITUTE Navrhovateli poskytne splátkový kalendář po dobu 12 měsíců se splátkou přibližně 4.700,-Kč včetně zákonného úroku“ (dále jen „Návrh smíru 3“). Navrhovatel s Návrhem smíru 3 v podání ze dne 27. 4. 2018, č. j. FA/SR/SU/893/2017 – 10, souhlasil „za předpokladu, že bude v dohodě obsaženo i to, že po zaplacení celé částky, tj. 329.850,-Kč (aktuálně zbývá doplatit 53.044,-Kč) bude okamžitě zrušeno ručení bytem mé matky“, InSTITUTE však v podání ze dne 18. 5. 2018, č. j. FA/SR/SU/893/2017 – 12, finančnímu arbitrovi sdělila, že „již není ochotna přistoupit k návrhu smíru“ ve znění Návrhu smíru 3.

Ačkoliv tedy Navrhovatel i InSTITUTE v průběhu řízení opakovaně navrhli podmínky smírného řešení sporu, InSTITUTE nakonec odmítla pokračovat v jednání s Navrhovatelem a smírného řešení se proto mezi stranami sporu před vydáním tohoto nálezu finančnímu arbitrovi nepodařilo dosáhnout.

9 Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr je orgán mimosoudního řešení spotřebitelských sporů na finančním trhu. Primárním cílem finančního arbitra je tam, kde je spotřebitel v právu, přivést strany sporu ke smírnému řešení sporu tak, aby se spotřebitel nemusel obracet na soud a nemusel hradit náklady soudního řízení, protože řízení před finančním arbitrem je bezplatné. Proto musí finanční arbitr posoudit spor zásadně podle právních předpisů a nemůže působit ve prospěch ani jedné strany sporu. Pokud se nepodaří vyřešit spor smírně, vydá finanční arbitr rozhodnutí, které může strana sporu, která s ním nebude souhlasit, napadnout u soudu. Rozhodnutí finančního arbitra, kterým by neodůvodněně upřednostnil některou stranu sporu, by soud musel zrušit a velmi pravděpodobně by neúspěšné straně sporu uložil náhradu nákladů soudního řízení.

Finanční arbitr rozhoduje podle práva, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, aby rozhodnutí finančního arbitra jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu je posouzení platnosti Smlouvy o úvěru v závislosti na tom, zda Instituce před uzavřením Smlouvy o úvěru splnila svou povinnost podle § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, tj. zda Instituce před uzavřením Smlouvy o úvěru posoudila s odbornou péčí schopnost Navrhovatele splácet úvěr ze Smlouvy o úvěru či nikoliv.

9.1 Skutková zjištění

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů a z úřední činnosti zjistil, že

- a) Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 20. 6. 2014 Smlouvu o úvěru, ve které se Instituce zavázala poskytnout Navrhovateli částku ve výši 400.000,- Kč a Navrhovatel se zavázal úvěr splatit v 239 měsíčních splátkách ve výši 5.423,- Kč a poslední splátce ve výši 4.591.27 Kč;
- b) podle Oznámení o konci fixace a současně podle Splátkového kalendáře 2 Instituce ke dni 1. 6. 2016 stanovila Navrhovateli novou úrokovou sazbu úvěru ze Smlouvy o úvěru ve výši 20,36% p. a. a v návaznosti na to i novou výši měsíční splátky úvěru, která počínaje dnem 20. 6. 2016 činí 7.238,-Kč;
- c) podle Tabulky umoření uhradil Navrhovatel Instituci ode dne uzavření Smlouvy o úvěru do 22. 6. 2018 celkem částku ve výši 305.858,-Kč;
- d) podle Jednostranného zápočtu Instituce vyplatila Navrhovateli celkem částku ve výši 307.850,-Kč, jako součet částky ve výši 305.000,-Kč, kterou Instituce poukázala na účet Dožádané osoby a částky ve výši 2.850,-Kč, kterou Instituce vyplatila přímo na Osobní účet Navrhovatele;
- e) podle Výplatních listů obdržel Navrhovatel od Zaměstnavatele Navrhovatele v měsíci říjnu roku 2013 mzdu v celkové výši 25.225,-Kč, v měsíci listopadu roku 2013 mzdu v celkové výši 23.490,-Kč a v měsíci prosinec roku 2013 mzdu v celkové výši 22.861,-Kč, když z rozpisu jednotlivých mzdových složek na Výplatních listech je zřejmé, že základní mzda Navrhovatele bez nenárokových složek činila v měsíci říjnu a listopadu roku 2013 13.000,-Kč a v měsíci prosinci roku 2013 11.227,-Kč;
- f) podle Mzdového výměru byla Navrhovateli pro období od 1. 6. 2012 Zaměstnavatelem stanovena měsíční mzda „ve výši 13.000,-Kč brutto“ s možností poskytnutí osobního ohodnocení až do výše 1.600,-Kč měsíčně, jakožto nenárokové složky mzdy;
- g) podle Smlouvy o sdružených službách dodávky elektřiny činily měsíční výdaje Navrhovatele na energie od 29. 3. 2011 částku ve výši 1.840,-Kč;
- h) podle Rozsudku Okresního soudu Plzeň – sever měl Navrhovatel v době uzavření Smlouvy o úvěru sám ve své osobní péči dvě vlastní nezletilé děti;
- i) podle Nájemní smlouvy a výpisů z Osobního účtu Navrhovatele uhradil Navrhovatel formou inkasa Městu Nýřany nájemné za měsíc duben roku 2014 ve výši 5.112,-Kč, nájemné za měsíc květen roku 2014 ve výši 2.872,-Kč a nájemné za měsíc červen roku 2014 ve výši 4.412,-Kč, tj. v době uzavření smlouvy o úvěru činily náklady Navrhovatele na bydlení průměrně částku ve výši 4.132,-Kč měsíčně.

9.2 Rozhodná právní úprava

Navrhovatel a Instituce uzavřeli Smlouvu o úvěru za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), který upravuje smlouvu o úvěru jako smluvní typ v § 2395, když stanoví, že „[s]mlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroký“. Současně je Smlouva o úvěru spotřebitelskou smlouvou podle § 1810 a

násl. občanského zákoníku, když na jedné straně stojí Instituce jako podnikatel a na druhé straně Navrhovatel jako spotřebitel.

Smlouva o úvěru je i smlouvou spotřebitelskou uzavřenou v režimu zvláštní úpravy zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 43/2013 Sb. (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“), protože podle § 9 odst. 2 věty první občanského zákoníku platí, že „[s]joukromá práva a povinnosti osobní a majetkové povahy se řídí občanským zákoníkem v tom rozsahu, v jakém je neupravují jiné právní předpisy“.

Podle § 2 písm. a) zákona o spotřebitelském úvěru se tento zákon nevztahuje na úvěr či obdobnou finanční službu poskytnutou „pro účely bydlení, v níž je pohledávka zajištěna zástavním právem k nemovitosti a jejímž účelem je (...) 3. změna stavby nebo její připojení k veřejným sítím, (...) 5. splacení úvěru, půjčky nebo jiné obdobné finanční služby poskytnuté k účelům uvedeným v bodech 1 až 4“.

Smluvní strany si v čl. 2 odst. 7 Smlouvy o úvěru sjednaly, že „[p]ohledávka z této smlouvy je zajištěna zástavním právem k nemovitosti a úvěr se poskytuje pro účely bydlení, a to pro změnu stavby ve smyslu zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu“, a současně, že úvěr ze Smlouvy o úvěru „se poskytuje pro účely stavební úpravy (pro splacení úvěru poskytnutého pro účely bydlení, jehož účelem byla změna stavby – stavební úpravy)“.

Finanční arbitr tedy zjistil, že smluvní ujednání v čl. 2 odst. 7 Smlouvy o úvěru kombinuje jak výjimku z působnosti zákona o spotřebitelském úvěru podle § 2 písm. a) odst. 3, tak podle odst. 5, přičemž není zřejmé, o který konkrétní účel se v daném případě jedná.

Podle § 553 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), platí, že „[o] právní jednání nejde, nelze-li pro neurčitost nebo nesrozumitelnost zjistit jeho obsah ani výkladem“.

Pokud jde o určitost smluvního ujednání v čl. 2 odst. 7 Smlouvy o úvěru, finanční arbitr chápe určitost právního jednání jako kvalitu obsahu právního jednání, tj. zda se jednajícím podařilo jednoznačně stanovit právní následky, ke kterým jeho vůle směřovala. K určitosti projevu vůle jako pojmovému znaku právního jednání finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) v rozhodnutí ze dne 2. 6. 2014, sp. zn. 23 Cdo 879/2014, že „projev vůle je neurčitý, je-li nejistý jeho obsah, to jest - mimo případy, kdy vůbec chybí určitá vůle - když se jednajícím nepodařilo obsah vůle jednoznačným způsobem stanovit“.

Podle § 556 odst. 1 občanského zákoníku platí, že „[c]o je vyjádřeno slovy nebo jinak, vyloží se podle úmyslu jednajícího, byl-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět. Nelze-li zjistit úmysl jednajícího, přisuzuje se projevu vůle význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen“.

K objasnění obsahu písemného právního jednání užitím výkladových pravidel se vyjádřil Nejvyšší soud České republiky například v rozhodnutí ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2782/2010, kde vyložil, že „interpretace obsahu právního úkonu soudem podle § 35 odst. 2 obč. zák. nemůže nahrazovat či měnit již učiněné projevy vůle. Použití zákonných výkladových pravidel směřuje vždy pouze k tomu, aby obsah právního úkonu vyjádřeného slovy, který učinili účastníci ve vzájemné shodě, byl vyložen v souladu se stavem, který existoval v době jejich smluvního ujednání. Pakliže je obsah právního úkonu zaznamenán písemně, určitost projevu vůle je dána obsahem listiny, na níž je zaznamenán“, a dále „[u]rčitost písemného projevu vůle je objektivní kategorií a takový projev vůle by neměl vzbuzovat důvodně pochybnosti o jeho obsahu ani u třetích osob“ (srov. shodně např. též

rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 33 Cdo 4930/2008, a ze dne 13. 10. 2004, sp. zn. 26 Cdo 2481/2003). Ačkoli se tyto závěry Nejvyššího soudu České republiky vztahují na výkladová pravidla obsažená v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013, který byl nahrazen občanským zákoníkem, lze je aplikovat i na § 556 až 558 občanského zákoníku, neboť právní úprava v této otázce zůstala obdobná.

Písemné právní jednání by tedy mělo být vyjádřeno dostatečně určitě, aby nezbuzovalo důvodné pochybnosti o jeho obsahu, a to ani u třetích osob. Výklad pak lze užít pouze k tomu, aby byl vyložen či upřesněn obsah právního jednání, vyjádřeného slovy, nikoli, aby bylo písemné právní jednání doplňováno či dokonce měněno.

Finanční arbitr přitom ani výkladem čl. 2 odst. 7 Smlouvy o úvěru nezjistil, za jakým účelem Instituce poskytla Navrhovateli finanční prostředky z této smlouvy, resp. nezjistil, že by byl úvěr ze Smlouvy o úvěru poskytnutý na některý z účelů podle § 2 zákona o spotřebitelském úvěru, když tuto skutečnost nelze zjistit ani ze způsobu čerpání úvěru, který si strany sjednaly v čl. 2 odst. 1 Smlouvy o úvěru, který stanoví, že *„[v]ýplata peněžní částky odpovídající úvěru bude provedena převedením části finančních prostředků na účet VITACREDIT s.r.o. ve výši 305.0000Kč (...) za účelem vyplacení zástavního práva smluvního a následně převedením zbývajících finančních prostředků úvěrového rámce na účet úvěrovaného“*.

Finanční arbitr současně ani z tvrzení Navrhovatele nezjistil, že by jeho záměrem bylo použít úvěr ve smyslu citovaného čl. 2 odst. 7 Smlouvy o úvěru, když tvrdí, že účelem úvěru ze Smlouvy o úvěru mělo být refinancování jeho závazku u Dožádané osoby a vyřešení nepříznivé finanční situace Navrhovatele.

Z obsahu Refinancované smlouvy o úvěru, kterou finančnímu arbitrovi předložila Dožádaná osoba, přitom finanční arbitr nezjistil, že by úvěr z této smlouvy Dožádaná osoba Navrhovateli poskytla na některý z účelů podle § 2 zákona o spotřebitelském úvěru. Finanční arbitr naopak zjistil, že samotná věta první Refinancované smlouvy o úvěru stanoví, že smluvní strany se na jejím obsahu dohodly *„v souladu se zákonem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, v aktuálním znění“*.

Nad výše uvedené finanční arbitr zjistil, že Smlouva o úvěru má podobu formulářové smlouvy ve smyslu § 1798 občanského zákoníku, a Navrhovatel tak neměl možnost výrazně ovlivnit její obsah, ale mohl pouze k uzavření účelově vázané Smlouvy o úvěru přistoupit, či nikoliv. Finanční arbitr přitom ze své úřední činnosti zjistil, že Instituce obecně v úvěrových smlouvách se spotřebiteli sjednává převážně účelovost poskytnutí úvěru shodně s článkem 2 odst. 7 Smlouvy o úvěru, tj. stavební úpravy a současně splacení úvěru poskytnutého na změnu stavby – stavební úpravy.

Jelikož vyloučením smluvního vztahu z působnosti zákona o spotřebitelském úvěru se oslabuje postavení spotřebitele jako dlužníka, když Instituci naopak odpadly povinnosti vyplývající z tohoto zákona, je v takovém případě nutné, aby bylo z úvěrové smlouvy zcela zřejmé, že se jedná o smlouvu, která je vyloučena z režimu zákona o spotřebitelském úvěru. Ujednání o účelu poskytnutí úvěru tak musí odpovídat zákonné výjimce podle § 2 zákona o spotřebitelském úvěru.

Finanční arbitr nepovažuje čl. 2 odst. 7 Smlouvy o úvěru za dostatečně určitý, když z jeho znění nelze přesně určit, zda je úvěr z této smlouvy poskytnut na účely změny stavby, nebo na splacení jiného úvěru, jehož účelem bylo financování změny stavby, když naopak dospěl k závěru, že skutečným účelem úvěru ze Smlouvy o úvěru byla převážně úhrada úvěru z Refinancované smlouvy o úvěru, který Navrhovateli v režimu zákona o spotřebitelském úvěru poskytla Dožádaná osoba, a tedy že i samotná Smlouva o úvěru byla uzavřena v režimu zákona o spotřebitelském úvěru.

Od 1. 12. 2016 je platným a účinným předpisem, který upravuje smlouvu o spotřebitelském úvěru zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (dále jen „nový zákon o spotřebitelském úvěru“). Podle § 164 tohoto zákona současně platí, že „[n]ení-li dále stanoveno jinak řídí se práva a povinnosti ze smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona dosavadními právními předpisy“.

Smlouvu o úvěru uzavřeli Navrhovatel a Instituce před účinností nového zákona o spotřebitelském úvěru, proto se práva a povinnosti z ní vyplývající řídí výhradně zákonem o spotřebitelském úvěru, tím není dotčeno subsidiární použití nového občanského zákoníku v otázkách, které zákon o spotřebitelském úvěru neupravuje, protože platí, že zákon o spotřebitelském úvěru je vůči novému občanskému zákoníku ve vztahu speciality a použití právních norem v něm obsažených má přednost před použitím právních norem obsažených v novém občanském zákoníku.

9.3 Rozhodná smluvní úprava

Navrhovatel a Instituce si ve Smlouvě o úvěru sjednali

- a) v čl. 2 odst. 1 Smlouvy o úvěru si Navrhovatel a Instituce jako smluvní strany této smlouvy sjednali, že „[v]ýplata peněžní částky odpovídající úvěru bude provedena převedením části finančních prostředků na účet VITACREDIT s.r.o. ve výši 305.0000Kč (...) za účelem vyplacení zástavního práva smluvního a následně převedením zbývajících finančních prostředků úvěrového rámce na účet úvěrovaného“;
- b) v čl. 1 odst. 2 Smlouvy o úvěru se smluvní strany dohodly, že „[č]ást obsahu této smlouvy je určena obchodními podmínkami úvěrujícího pro spotřebitelské úvěry (TOP) ze dne 01. 01. 2014 (dále jen „OP“)“;
- c) v čl. 11 odst. 2 Smlouvy o úvěru se smluvní strany dohodly, že Obchodní podmínky platné od 1. 1. 2014 „jsou přílohou a nedílnou součástí této smlouvy“ a dále v čl. 11 odst. 1 Navrhovatel „prohlašuje, že měl možnost se seznámit se zněním nabídky této smlouvy, celých OP a SP a všemi informacemi tam uvedenými v dostatečném předstihu před uzavřením této smlouvy“;
- d) v čl. 2 odst. 2 Smlouvy o úvěru se Navrhovatel zavázal „vrátit úvěrujícímu částku úvěru na jeho účet založený u Komerční banky, a.s. č. ú. 27-4606790287/0100 pod variabilním symbolem ■■■, formou pravidelných měsíčních splátek, které zahrnují splátku jistiny a úroku – viz příloha splátkový kalendář, který je přílohou a nedílnou součástí této smlouvy“;
- e) podle čl. 3 odst. 2 Obchodních podmínek platných od 1. 1. 2014 se Navrhovatel zavázal „řádně a včas splácet poskytnutý Úvěr spolu s úroky z Úvěru formou sjednaných pravidelných měsíčních splátek dle splátkového kalendáře“, když Navrhovatel se zavázal k úhradě 239 měsíčních splátek ve výši 5.423,- Kč a poslední splátce ve výši 4.591.27 Kč;
- f) podle čl. 2 odst. 5 Smlouvy o úvěru se smluvní strany dohodly, že „[p]rvní splátka je splatná do 20. dne v měsíci následujícím po odepsání peněžních prostředků z účtu úvěrujícího“, a že „[d]alší splátky jsou splatné v měsíčních intervalech každého 20. dne v měsíci od první splátky až do úplného zaplacení“;
- g) v čl. 2 odst. 6 Smlouvy o úvěru se Navrhovatel zavázal „platit úvěrujícímu ode dne poskytnutí do dne vrácení peněžních prostředků úroky z dlužné částky ve výši 14,54 % p.a.“, když podle čl. 4 platí, že „[c]elková doba fixace úrokové sazby (v měsících) je: 24“;
- h) v čl. 2 odst. 7 Smlouvy o úvěru, že „[p]ohledávka z této smlouvy je zajištěna zástavním právem k nemovitosti a úvěr se poskytuje pro účely bydlení, a to pro změnu stavby ve

smyslu zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu“, a současně, že úvěr ze Smlouvy o úvěru „se poskytuje pro účely stavební úpravy (pro splacení úvěru poskytnutého pro účely bydlení, jehož účelem byla změna stavby – stavební úpravy).“

9.4 Posouzení úvěruschopnosti

9.4.1 Posouzení úvěruschopnosti obecně

Zákon o spotřebitelském úvěru věřiteli ukládá povinnost s odbornou péčí posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, a to v § 9 odst. 1, když stanoví, že *„[v]ěřitel před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, či změnou takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru, je povinen s odbornou péčí posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, a to na základě dostatečných informací získaných i od spotřebitele, a je-li to nezbytné, nahlédnutím do databází umožňujících posouzení úvěruschopnosti spotřebitele. Věřitel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud je po posouzení úvěruschopnosti spotřebitele s odbornou péčí zřejmé, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet, jinak je smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, neplatná.“*

Při získávání relevantních informací za účelem posouzení úvěruschopnosti spotřebitele by měl věřitel vycházet jak z informací dodaných spotřebitelem, tak z informací, které získává z jiných dostupných zdrojů při respektování principu přiměřenosti nejvýše v rozsahu nezbytně nutném pro splnění této své povinnosti při maximálním respektování spotřebitelových práv na ochranu jeho osobních údajů.

Je povinností věřitele takto získané informace shromáždit, vyhodnotit jejich dostatečnost a rozhodnout, zda a které informace je nezbytné dále ověřovat, popř. jejich znalost prohlubovat. Povinností věřitele je mj. nahlédnout i do databází shromažďujících informace o již existujících úvěrových vztazích spotřebitele, pokud lze ze shromážděných informací usuzovat, že spotřebitel již byl nebo stále je v jiném úvěrovém vztahu.

Je-li věřitelem banka, je na místě, aby při posuzování výdajů spotřebitele věřitel hodnotil i informace z databází shromažďujících informace o nebankovních úvěrových vztazích; nebankovní věřitel pak může informace o spotřebitelových bankovních úvěrech získat např. s pomocí spotřebitele. Za dostatečné se považují pouze takové informace o příjmech a výdajích spotřebitele, ze kterých je věřitel schopný získat objektivní obraz o jeho finanční situaci.

Věřitele přitom nezbavuje povinnosti posoudit s odbornou péčí úvěruschopnost spotřebitele ani povinnost spotřebitele podle § 9 odst. 3 zákona o spotřebitelském úvěru, který stanoví, že *„[s]potřebitel poskytne věřiteli na jeho žádost úplné, přesné a pravdivé údaje nezbytné pro posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr.“*, když toto ustanovení doslova uvádí, že spotřebitel tyto informace poskytne věřiteli *„na jeho žádost“*. Shodný názor co do povinnosti ověřit tvrzení spotřebitele ostatně zastávají i obecné soudy (viz například závěry Nejvyššího soudu České republiky, v rozhodnutí ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 32 Odo 1726/2006 *„[d]volací soud neshledal pochybení ani v závěru odvolacího soudu o tom, že žalobkyně nepostupovala s náležitou odbornou péčí, pokud se spokojila pouze s domněnkami o vlastnictví k danému automobilu založenými na faktuře vystavené žalovanou, ústních informacích žalované a na faxové fotokopii technického průkazu vozidla“*).

Schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr je třeba chápat jako situaci, kdy v závislosti na frekvenci splácení zbyde spotřebiteli v jeho osobním/domácím rozpočtu dostatek finančních prostředků na to, aby mohl za normálního běhu věcí bez problémů a omezení splácet splátku úvěru v předpokládané výši. Proto věřitel musí mimo jiné analyzovat spotřebitelův osobní/domácí rozpočet, a to jak stranu příjmů, tak stranu výdajů,

a to vždy ve vztahu ke konkrétnímu žadateli o úvěr a informacím o jeho konkrétních příjmech ze zaměstnanecké či jiné činnosti, nákladech na bydlení, dopravu, domácnost nebo nezaopatřené děti, jakož i o dalších pravidelných výdajích spotřebitele (např. splátkách jiných úvěrů). Analýza pouze některé ze stran rozpočtu sama o sobě k posouzení úvěruschopnosti nepostačuje.

Obsah povinnosti jednat při posuzování úvěruschopnosti spotřebitele s odbornou péčí zákon o spotřebitelském úvěru neobsahuje. Právní pojem odborná péče je považován za tzv. neurčitý právní pojem, který se má vykládat v kontextu obecné právní úpravy i konkrétních skutkových okolností.

Odbornou péčí vymezuje (pro účely tohoto zákona) např. § 2 odst. 1 písm. p) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, který stanoví, že „*odbornou péčí se rozumí úroveň zvláštních dovedností a péče, kterou lze od podnikatele ve vztahu ke spotřebiteli rozumně očekávat a která odpovídá poctivým obchodním praktikám nebo obecným zásadám dobré víry v oblasti jeho činnosti*“. Obdobně tento pojem definuje např. § 32 odst. 6 zák. č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, který stanoví, že „*[i]nvestiční zprostředkovatel poskytuje investiční služby s odbornou péčí. Poskytování investičních služeb investičním zprostředkovatelem s odbornou péčí zejména znamená, že investiční zprostředkovatel jedná kvalifikovaně, čestně a spravedlivě a v nejlepším zájmu zákazníků*“.

Odborná péče je tak v kontextu zákona o spotřebitelském úvěru korektiv jednání věřitele, které v tomto případě posoudí finanční arbitr, a zakládá se jak na objektivním hledisku, tj. na odborných znalostech a schopnostech, tak na hledisku subjektivním, spočívajícím v pečlivosti konkrétního věřitele.

Ke shodným závěrům co do posouzení úvěruschopnosti s odbornou péčí dospěl i Nejvyšší správní soud v rozhodnutí ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. 1 As 30/2015, ve kterém dovedl, že § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru je třeba vykládat, že „*věřitel musí náležitě pečlivě zjišťovat schopnost spotřebitele splácet úvěr a požadovat doklady k jeho tvrzení. Je také nutno dovést, že věřitel by měl úvěruschopnost dlužníka aktivně zjišťovat a prověřovat, nikoliv se spokojit pouze s jeho ničím nedoloženými prohlášeními.... postup stěžovatelky, která posuzovala úvěruschopnost spotřebitele pouze na základě jejich ničím nedoložených prohlášení, byl v rozporu s požadavkem zjištění schopnosti spotřebitele splácet úvěr s odbornou péčí ve smyslu § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru*“. Obdobně jako finanční arbitr pak Nejvyšší správní soud dále konstatoval, že „*požadovanými doklady pro prokázání úvěruschopnosti spotřebitele mohou být např. potvrzení o zaměstnání a příjmu, výplatní pásky, výpis z bankovního účtu žadatele a podobně. Nejednalo by se tedy o opakovaná prohlášení téhož obsahu, jak uvádí stěžovatelka, neboť ta by skutečně byla nadbytečná. Mělo by jít o doklady vydané spotřebiteli třetí stranou, které budou objektivně a věrohodně vypovídat o spotřebitelově schopnosti dostát svým závazkům ze smlouvy o úvěru*“. Nejvyšší správní soud to odůvodnil tím, že „*zákon o spotřebitelském úvěru klade velký důraz na ochranu spotřebitelů před neodpovědným zadlužováním, které je v současnosti závažným společenským problémem, jehož řešení patrně nelze ponechat pouze na odpovědnosti samotných dlužníků. K řešení tohoto problému tak mají věřitelé přispět tím, že budou před uzavřením úvěrových smluv pečlivě zkoumat schopnost spotřebitele úvěr splácet, a eliminovat tak možné tendence spotřebitelů zkruslovat své majetkové poměry ve snaze získat spotřebitelský úvěr, bez ohledu na předchozí uvážení o svých schopnostech jej splácet. Jedná se tedy o právní úpravu orientovanou na ochranu spotřebitele, jakožto slabší smluvní strany, která s sebou nese naopak větší zatížení povinnostmi na straně podnikatele – zde poskytovatele spotřebitelského úvěru*“.

Věřitel je tedy povinen vyžádat si od spotřebitele potřebné informace, aktivně opatřovat další přiměřené a objektivně zjistitelné informace o spotřebiteli a všechny získané informace řádně ověřit a vyhodnotit. Shodný názor co do povinnosti věřitele v rámci postupu s odbornou péčí

ověřit tvrzení spotřebitele ostatně zastávají i obecné soudy (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 32 Odo 1726/2006).

9.4.2 Posouzení úvěruschopnosti Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že v době uzavření Smlouvy o úvěru byl ve finanční nouzi, která jej přiměla k refinancování stávajícího závazku u Dožádané osoby, a to právě prostřednictvím úvěru u Instituce.

Podle § 22 odst. 5 zákona o spotřebitelském úvěru platí, že „[n]ení-li prokázán opak, má se za to, že věřitel povinnosti podle § 5, 7 a 9 nesplnil“. Zákon o spotřebitelském úvěru přenáší důkazní břemeno týkající se prokázání splnění zákonem stanovených povinností, mezi které se řadí i posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, na věřitele. Finanční arbitr proto zkoumal, zda Instituce s odbornou péčí posoudila schopnost Navrhovatele splácet úvěr na základě zjištění bilance příjmů a výdajů Navrhovatele.

Pokud jde o příjmovou stránku rozpočtu Navrhovatele, Instituce tvrdí, že tyto posuzovala na základě Výplatních listů Navrhovatele. Finanční arbitr však z Výplatních listů zjistil, že tyto se vztahují k období měsíců října – prosince roku 2013, tedy k období nejméně půl roku předcházejícímu datu uzavření Smlouvy o úvěru. Instituce tak pouze na základě Výplatních listů v době sjednávání a následného uzavření Smlouvy o úvěru neposuzovala relevantní údaje, které by zohledňovaly aktuální pravidelné měsíční příjmy Navrhovatele. Instituce nedoložila, zda např. kontaktovala Zaměstnavatele Navrhovatele k ověření aktuální výše jeho příjmu v době uzavření Smlouvy o úvěru, zda si nechala předložit výpisy z bankovního účtu Navrhovatele nebo Pracovní smlouvu, resp. Mzdový výměr Navrhovatele. Pokud by tak Instituce učinila a postupovala by s odbornou péčí, získala by aktuální, relevantní přehled o příjmové stránce Navrhovatele, tedy skutečnou výši pravidelné mzdy Navrhovatele v době uzavření Smlouvy o úvěru bez přihlídnutí k jejím nepravidelným a nenárokovým složkám.

Pokud jde o výdajovou stránku rozpočtu Navrhovatele, Instituce toliko odkazuje, že tuto posuzovala pouze na základě blíže nespecifikovaných informací, které jí Navrhovatel poskytl telefonicky a při osobní návštěvě odhadce nemovitosti, když však finančnímu arbitrovi nepředložila žádné relevantní podklady na podporu svých tvrzení, tj. k prokázání, jaké konkrétní údaje o pravidelných měsíčních výdajích od Navrhovatele zjišťovala a jak tyto údaje následně ověřila, resp. s odbornou péčí posoudila.

Instituce nepředložila žádné podklady, ze kterých by bylo patrné, že si zjišťovala a ověřila údaje ohledně výdajů Navrhovatele na bydlení, dopravu, domácnost, výživu nezletilých dětí apod., ač tak mohla učinit například opatřením dokladů o úhradě nákladů spojených s bydlením.

Instituce finančnímu arbitrovi nedoložila, zda a s jakým výsledkem ověřovala existenci případných dalších závazků Navrhovatele v době uzavření Smlouvy o úvěru, ač tyto mohla zjistit tak, že by si od Navrhovatele vyžádala doložení výpisů z databází shromažďujících informace o bankovních a nebankovních úvěrových vztazích, jako např. z databáze bankovního registru klientských informací, nebankovního registru klientských informací nebo z registru zájmového sdružení právnických osob SOLUS (dále jen „Registry“). Zjišťování údajů o dalších závazcích Navrhovatele včetně jeho platební morálky, která by z Registrů byla patrná bylo přitom namístě již z toho důvodu, že Navrhovatel prostřednictvím úvěru ze Smlouvy o úvěru refinancoval úvěr z Refinancované smlouvy o úvěru, kterou Navrhovatel dříve uzavřel s Dožádanou osobou, a Instituci tedy muselo být zjevné, že Navrhovatel nevstupuje do úvěrového vztahu na základě Smlouvy o úvěru poprvé.

Nejvyšší správní soud v rozhodnutí ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. 1 As 30/2015, dovedil, že „[s]joučástí odborné péče poskytovatele úvěru dle § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb.,

o spotřebitelském úvěru, je i taková obezřetnost, která jej vede k nespolehání se jen na údaje tvrzené žadatelem o úvěr, ale i k prověření (požadavku na doložení) těchto tvrzení (např. potvrzením o zaměstnání a příjmu, doložením výplatních pásek, doložením výpisu z účtu žadatele apod.)“.

Shodně např. i podle rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 1. 2015 pod sp. zn. 22 A 22/2013 „*požadavek odborné péče podle § 9 odst. 1 ZSÚ nelze (jak se snaží žalobce) omezovat jen na samotný myšlenkový proces ‚posouzení‘ dodaných čísel představujících příjmy a výdaje, příp. zadlužení žadatele o úvěr, ale je třeba tento požadavek vztáhnout i na zhodnocení dostatečnosti, úplnosti a věrohodnosti podkladů shromážděných pro uvedený myšlenkový proces“.*

Pokud tedy Instituce při zjišťování výdajové stránky rozpočtu Navrhovatele za účelem posouzení jeho úvěruschopnosti vycházela pouze z údajů uvedených Navrhovatelem, aniž by si opatřila podklady k prokázání těchto tvrzení, nepostupovala v souladu s § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, který stanoví, že je právě na Instituci, aby s odbornou péčí posoudila úvěruschopnost Navrhovatele, což podle citované judikatury zahrnuje nejen myšlenkový proces posouzení údajů poskytnutých spotřebitelem, ale i opatření si podkladů k ověření těchto tvrzení.

Z druhé věty § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, která stanoví, že „*[v]ěřitel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud je po posouzení úvěruschopnosti spotřebitele s odbornou péčí zřejmé, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet“*, vyplývá, že Instituce byla oprávněna úvěr Navrhovateli poskytnout pouze tehdy, pokud po posouzení jeho úvěruschopnosti s odbornou péčí, tj. na základě výsledků tohoto procesu, bylo zřejmé, že Navrhovatel bude schopen úvěr splácet.

Pokud jde o argument Instituce, že posouzení úvěruschopnosti Navrhovatele provedla zjevně řádně, když Navrhovatel nebyl za dobu trvání závazku ze Smlouvy o úvěru prakticky nikdy v prodlení se splácením úvěru, tento neobstojí, neboť je povinností Instituce s odbornou péčí posoudit schopnost Navrhovatele splácet spotřebitelský úvěr ze Smlouvy o úvěru před jeho poskytnutím a nikoliv tuto schopnost dovozovat na základě faktické platební morálky Navrhovatele teprve poté, co mu spotřebitelský úvěr poskytla.

Instituce neunesla důkazní břemeno, protože nedoložila, že před uzavřením Smlouvy o úvěru ověřovala údaje o výdajích Navrhovatele do té míry, aby byla schopná získat objektivní obraz o jeho finanční situaci, který by zohlednila při rozhodování, zda a jaký úvěr Navrhovateli poskytne. Instituce nedoložila, že by řádně zjistila informace o výdajích Navrhovatele na domácnost, výživu nezletilých dětí či splátky jiných úvěrů či půjček, když podle svého tvrzení vycházela pouze z ničím nepodložených informací od Navrhovatele, která si nijak neověřila a doložení dalších podkladů nepožadovala.

Instituce tedy neprokázala, že by s odbornou péčí posoudila schopnost Navrhovatele splácet spotřebitelský úvěr poskytnutý na základě Smlouvy o úvěru.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel měl v době uzavření Smlouvy o úvěru pravidelnou hrubou měsíční mzdu, bez nepravidelných, nenárokových složek, ve výši 13.000,-Kč, měsíční výdaje na bydlení ve výši průměrně 4.132,-Kč a měsíční výdaje na energie ve výši 1.840,-Kč. Po porovnání těchto výdajů s příjmy Navrhovatele nelze dospět k jinému závěru, než že Navrhovateli v jeho domácím rozpočtu zbývalo v době uzavření Smlouvy o úvěru měsíčně maximálně 7.028,- Kč (13.000,-Kč - 4.132,- Kč - 1.840,-Kč), když tato částka nereflakuje žádné další výdaje Navrhovatele.

Pokud se tedy Navrhovatel ve Smlouvě o úvěru zavázal ke splacení úvěru v pravidelných měsíčních splátkách ve výši 5.423,- Kč (a to pouze na dobu první fixace úrokové sazby na 24 měsíců, když následně došlo ke zvýšení měsíční splátky na částku 7.238,-Kč), když by

Navrhovateli zbývalo pouze 7.028,- Kč, nemůže finanční arbitr než uzavřít, že pokud by Instituce provedla posouzení úvěruschopnosti s odbornou péčí, tak jak jí ukládá zákon, dospěla by k závěru, že Navrhovatel není schopen včasného a řádného plnění závazků ze Smlouvy o úvěru.

Postup Instituce, kdy při posouzení úvěruschopnosti Navrhovatele vycházela co do příjmové stránky rozpočtu pouze z údajů, které zjistila z Výplatních listů za období říjen roku 2013 – prosinec roku 2013, a co do výdajové stránky rozpočtu pouze z tvrzení Navrhovatele, která blíže nespecifikovala a dále nijak neověřovala, nemůže finanční arbitr nejen v projednávaném případě, ale i obecně považovat za postup splňující kritéria odborné péče, neboť ze strany Instituce jako úvěrového věřitele nedošlo ke splnění povinnosti objektivně získat všechny informace potřebné pro zhodnocení finanční situace Navrhovatele jako spotřebitele a s odbornou péčí tak posoudit, zda je schopen řádně úvěr splácet bez negativních zásahů do jeho majetkových a společenských poměrů.

Finanční arbitr dovozuje, že Instituce před uzavřením Smlouvy o úvěru řádně neověřila příjmovou stránku rozpočtu Navrhovatele, když řádně neověřila příjmy Navrhovatele aktuální v době uzavření Smlouvy o úvěru, a výdajovou stránku Navrhovatelova rozpočtu neověřila vůbec. Kdyby přitom Instituce postupovala s odbornou péčí a údaje o příjmech a výdajích Navrhovatele by skutečně zjišťovala, musela by zjistit, že po odečtení výdajů Navrhovatele od jeho příjmů by mu v jeho rozpočtu nezbyla částka dostatečná k řádnému splácení úvěru ze Smlouvy o úvěru.

Jelikož Instituce nesplnila zákonem jí uloženou povinnost posoudit úvěruschopnost Navrhovatele s odbornou péčí, a poskytla úvěr bez toho, aby bylo zřejmé, že ho bude Navrhovatel schopen splatit, je Smlouva o úvěru podle § 9 odst. 1 věta druhá zákona o spotřebitelském úvěru neplatná.

9.5 *Následky neposouzení úvěruschopnosti dlužníka*

9.5.1 *Následky neposouzení úvěruschopnosti obecně*

Zákon o spotřebitelském úvěru nestanoví, zda následkem neposouzení úvěruschopnosti spotřebitele podle § 9 zákona o spotřebitelském úvěru je neplatnost relativní nebo absolutní. Občanský zákoník preferuje relativní neplatnost před neplatností absolutní. Tato zásada je obsažena v § 574 občanského zákoníku, který je základním výkladovým pravidlem a který stanoví, že „[n]a právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné“. Ve všech případech, ve kterých občanský zákoník jako následek vady právního jednání stanoví neplatnost, se tedy proto jedná o neplatnost relativní. Pouze pokud právní jednání vykazuje znaky obsažené v § 588 občanského zákoníku, pak se jedná o neplatnost absolutní, když „[s]oud přihlédně i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně příčí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.“

K absolutní neplatnosti právního jednání je potřeba naplnit zákonné požadavky v souladu s § 588 občanského zákoníku, tedy krom rozporu se zákonem musí být kumulativně naplněna podmínka zjevného narušení veřejného pořádku.

Finanční arbitr je přesvědčen, že součástí veřejného pořádku je mimo jiné ochrana skupin osob, které jsou určitým způsobem zranitelné. Mezi takové skupiny osob nepochybně patří spotřebitelé, neboť jejich postavení je obecně ve styku s profesionálním podnikatelem znevýhodněno tím, že do vztahu s podnikatelem vstupují jako neprofesionálové a jsou vůči podnikateli zpravidla hospodářsky a informačně slabší stranou, s menší dostupností právních služeb, nedostatkem profesionálních zkušeností a nemožností stanovovat si smluvní podmínky.

Pokud jde o požadavek zjevného narušení veřejného pořádku, který § 588 občanského zákoníku předpokládá, vnímá finanční arbitr důraz na zjevnost jako pravidlo, jaký závěr učinit, jsou-li objektivní pochybnosti o tom, zda určité jednání porušuje veřejný pořádek či nikoli. V případě pochybností, že k narušení veřejného pořádku došlo, by požadavek zjevnosti nebyl naplněn a byla by presumována shoda jednání s veřejným pořádkem.

V posuzovaném případě však právním jednáním smluvních stran došlo k narušení veřejného pořádku tím, že byl porušen § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru. Porušení této normy bylo prokázáno a finanční arbitr proto nemá pochyb o tom, že k narušení veřejného pořádku došlo. Finanční arbitr tak považuje toto narušení veřejného pořádku za zjevné.

Ačkoli zákon o spotřebitelském úvěru výslovně nestanoví, že následkem porušení povinností podle § 9 odst. 1 tohoto zákona je absolutní neplatnost smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, je tento výklad z hlediska ochrany spotřebitele nutný a nasvědčuje tomu i legislativní vývoj ochrany spotřebitele a samotné právní úpravy spotřebitelských úvěrů a jejich zprostředkování.

Smlouva o úvěru je tedy neplatná absolutně podle § 588 občanského zákoníku, a to z důvodu neposouzení úvěruschopnosti Navrhovatele s odbornou péčí v rozporu s § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru.

Absolutní neplatnost znamená neplatnost právního jednání od samého počátku a na právní jednání se hledí jako by nikdy nevzniklo a účastníkům z tohoto právního vztahu nevznikají žádná práva ani povinnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2221/2013).

Podle § 2991 odst. 2 občanského zákoníku platí, že *„[b]ezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám“*.

Podle § 2993 občanského zákoníku platí, že *„[p]lnila-li strana, aniž tu byl platný závazek, má právo na vrácení toho, co plnila. Plnily-li obě strany, může každá ze stran požadovat, aby jí druhá strana vydala, co získala; právo druhé strany namítnout vzájemné plnění tím není dotčeno. To platí i v případě, byl-li závazek zrušen“*.

9.5.2 Následky neposouzení úvěruschopnosti Navrhovatele

S ohledem na absolutní neplatnost Smlouvy o úvěru tak plnění, které si Navrhovatel s Institucí mezi sebou poskytli, představuje plnění z neplatného právního jednání, přičemž takové plnění je bezdůvodným obohacením ve smyslu § 2991 odst. 2 občanského zákoníku, které jsou si smluvní strany povinny podle § 2993 téhož zákona vzájemně vydat.

Co se týče zúčtování vzájemných plnění z neplatné smlouvy Nejvyšší soud České republiky v rozhodnutí ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 3008/2007, konstatoval, že *„byla-li obě plnění, která si účastníci neplatné smlouvy navzájem poskytli, peněžitá, provede soud vzájemné zúčtování obou neoprávněných majetkových prospěchů (v dnešní terminologii bezdůvodného obohacení) a k takovému postupu není třeba ani vzájemné žaloby ani projevu směřujícího k započtení. Jestliže tedy jde o vrácení vzájemných peněžitých plnění z neplatné smlouvy, je třeba po vzájemném zúčtování těchto plnění uložit plnění rozdílu jednomu z účastníků“*. Tento závěr pak Nejvyšší soud rozvedl v rozhodnutí ze dne 27. 4. 2016, sp. zn. 33 Cdo 23/2016, tak, že toto ustanovení *„zakotvuje vzájemnou vázanost práv a povinností účastníků neplatné nebo zrušené smlouvy; nárok každé ze smluvních stran na vrácení plnění, které poskytla, je nárokem ze zákona podmíněným její povinností vrátit to, co podle smlouvy přijala, druhé smluvní straně. Protože práva a povinnosti každého z účastníků neplatné nebo zrušené smlouvy jsou vzájemně podmíněny, platí, že uplatnění a uspokojení*

práva jedné ze stran na vrácení plnění z takové smlouvy je vázáno na uspokojení obdobného práva druhé smluvní strany; jinak řečeno, povinnost jednoho subjektu plnit (vrátit přijaté plnění) je vázána na tutéž povinnost subjektu druhého. Vrácení plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy je každá její strana oprávněna požadovat po druhé smluvní straně jen tehdy, jestliže již sama vrátila nebo současně s uplatněním svého práva vrací či nabídne vrácení všeho, co sama podle této smlouvy přijala“.

Finanční arbitr z Tabulky umožnění zjistil, že Navrhovatel uhradil Instituci na Smlouvu o úvěru ke dni 22. 6. 2018 celkem 49 splátek úvěru v celkové výši 305.858,-Kč. Tato částka představuje bezdůvodné obohacení na straně Instituce a Navrhovatel má podle § 2993 občanského zákoníku právo žádat po Instituci její vydání.

Finanční arbitr z předložených podkladů zjistil, že na základě neplatné Smlouvy o úvěru přijal Navrhovatel od Instituce 307.850,-Kč a Instituce přijala od Navrhovatele celkem 305.858,-Kč. Finanční arbitr tedy provedl zúčtování vzájemných nároků smluvních stran z neplatné Smlouvy o úvěru a zjistil, že nárok Instituce ke dni 22. 6. 2018 přesahuje nárok Navrhovatele o 1.992,-Kč (307.850,- Kč – 305.858,-Kč). Tato částka představuje ve smyslu § 2991 odst. 2 občanského zákoníku bezdůvodné obohacení, které je Navrhovatel podle § 2993 občanského zákoníku povinen Instituci vrátit.

Finanční arbitr v tomto směru konstatuje, že k rozhodnutí o případném nároku Instituce vůči Navrhovateli není příslušný, neboť podle § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi se navrhovatelem podle § 1 odst. 1 písm. c) v řízení před finančním arbitrem rozumí spotřebitel. Finanční arbitr tedy vždy rozhoduje pouze o návrhu spotřebitele, nikoliv věřitele.

Za předpokladu, že Navrhovatel v měsíci červenci a srpnu 2018 řádně a včas Instituci uhradil na Smlouvu o úvěru pravidelnou splátku ve výši 7.238,-Kč, přesahuje naopak nárok Navrhovatele nárok Instituce nejméně o 12.484,-Kč (320.334,-Kč – 307.850,-Kč), kterou je, jakožto bezdůvodné obohacení, naopak Instituce povinna vydat Navrhovateli.

10 K výroku nálezu

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů a po jejich pečlivém právním posouzení dovozuje, že Instituce nesplnila svou povinnost vyplývající z § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, když schopnost Navrhovatele splácet úvěr neposoudila s odbornou péčí, resp. v rozporu se zákonem uzavřela s Navrhovatelem Smlouvu o úvěru, a následně Navrhovateli poskytla na základě této smlouvy spotřebitelský úvěr, aniž by bylo zřejmé, zda Navrhovatel bude schopen úvěr splatit. V důsledku neposouzení schopnosti Navrhovatele splácet úvěr s odbornou péčí je Smlouva o úvěru od samého počátku neplatná a strany jsou povinny si vydat bezdůvodné obohacení, které na základě neplatné Smlouvy o úvěru získaly. Finanční arbitr proto rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku I. tohoto rozhodnutí.

Návrh v části o určení neplatnosti Zástavní smlouvy zastavil podle § 14 odst. 1 písm. a) zákona o finančním arbitrovi finanční arbitr ve výroku II. tohoto rozhodnutí pro nepřípustnost návrhu na zahájení řízení, když rozhodnutí o takovém nároku nenáleží do působnosti finančního arbitra podle § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi.

Podle § 17a zákona o finančním arbitrovi, v případě že finanční arbitr, byť i jen z části, vyhoví návrhu navrhovatele, uloží instituci sankci, která činí 10 % z částky, kterou je instituce podle nálezu povinna zaplatit navrhovateli, přičemž pokud je takto vypočtená sankce nižší než 15.000 Kč, je finanční arbitr povinen uložit sankci právě ve výši 15.000 Kč. Zaplacení částky 15.000 Kč finanční arbitr uloží i v případě, kdy předmětem sporu není peněžitá částka.

Jelikož finanční arbitr v nálezu vyhověl Navrhovateli, ukládá v souladu s § 17a zákona o finančním arbitrovi současně Instituci ve výroku III. tohoto nálezu sankci ve výši 15.000,- Kč.

Sankce je příjmem státního rozpočtu a Instituce je povinna ji zaplatit ve lhůtě a způsobem uvedeným ve výroku III. tohoto nálezu.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezu.

Poučení:

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce ■
Instituce – datová schránka 57kcj48

